

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI

**VIII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

NOYABR, 2025-YIL

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

**VIII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, noyabr

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-8337-2-4

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI. VIII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, noyabr, 2025. – 52 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 1-noyabr.

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur nashrda “O'zbekiston — 2030: innovatsiya, fan va ta'lim istiqbollari” nomli VIII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi doirasida taqdim etilgan ilmiy maqolalar to'plami jamlangan. Unda O'zbekistonning turli oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari, tarmoq tashkilotlari, mustaqil tadqiqotchilar tomonidan taqdim etilgan ijtimoiy-gumanitar, iqtisodiyot, huquq, biologiya, tibbiyot va boshqa sohalarga oid maqolalar kiritilgan. Maqolalarda ilm-fanning zamonaviy yo'nalishlari, innovatsion texnologiyalar, ta'lim islohotlari hamda barqaror taraqqiyotga oid masalalar muhokama qilingan. To'plam akademik izlanishlar, amaliy tajribalar va ilmiy xulosalarni birlashtirgan holda, fanlararo integratsiyani chuqurlashtirish va ilmiy hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsiya, fan va ta'lim, O'zbekiston 2030, barqaror rivojlanish, ilmiy izlanishlar, fanlararo integratsiya, ilmiy hamkorlik, texnologik taraqqiyot, zamonaviy ta'lim.

ISBN 978-9910-8337-2-4

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

Кузибоев Шихназар

ИССЛЕДОВАНИЕ ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКИХ СВОЙСТВ И ЭФФЕКТИВНОСТИ МАГНИТНЫХ СОРБЕНТОВ НА ОСНОВЕ РОТОРНОГО ШЛАКА4-11

Исмаилова Зумрад, Анарбаев Анвар

ПРИМЕНЕНИЕ СОЛНЕЧНЫХ УСТАНОВОК В СХЕМАХ КОНДИЦИОНИРОВАНИЯ ВОЗДУХА ЗДАНИЙ В НА ОСНОВЕ ИСПАРИТЕЛЬНОГО ОХЛАЖДЕНИЯ ВОЗДУХА 12-15

Mirjalolova Nargiza

SIMSIZ SENSOR TARMOQLARI (WIRELESS SENSOR NETWORKS) ARXITEKTURASI, TURLARI VA MUAMMOLARI 16-20

TARIX FANLARI

Narzullayeva Zulxumor

SULTON MALIKSHOHNING MA'RIFATPARVARLIK SIYOSATI 21-23

FALSAFA FANLARI

Xoshimov Hakimjon

YOSHLARNING IQTISODIY MUSTAQILLIGI VA IDENTIK O'ZINI ANGLASH JARAYONI: IJTIMOIIY VA PSIXOLOGIK OMILLAR 24-29

FILOLOGIYA FANLARI

Begmatova Dilorom

DARIY TILIDAGI IQTISODIY XARAKTERDAGI SIYOSIY EVFEMIZMLAR 30-32

YURIDIK FANLAR

Каюмова Малика

КРИМИНАЛИЗАЦИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА (ИИ) В ПРЕСТУПНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ И ОТВЕТСТВЕННОСТИ 33-36

PEDAGOGIKA FANLARI

Shermatova Saxobaxon

OLIIY TA'LIMDA KLASSTERLI YONDASHUV ORQALI INDUKTIV VA DEDUKTIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 37-39

Odiljanova Gulasalxon

TA'LIM JARAYONIDA REFLEKSIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI 40-43

Xakimov Tulanboy

NARRATIV PEDAGOGIKANING ANTROPOLOGIK VA AKSIOLOGIK ASOSLARI TARIX TA'LIMIDA 44-46

TIBBIYOT FANLARI

Fayziyeva Nozima

EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA PAYDO BO'LADIGAN SURUNKALI KASALLIKLARNING OLDINI OLIHDA TIBBIY-MA'RIFIY FAOLIYATNING PEDAGOGIK ROLI 47-51

PEDAGOGIKA FANLARI

OLIY TA'LIMDA KLASTERLI YONDASHUV ORQALI INDUKTIV VA DEDUKTIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Shermatova Saxobaxon rahmonberdi qizi

Farg'ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Sahoba1992@gmail.com

+998912038392

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida klasterli yondashuv asosida talabalar induktiv va deduktiv fikrlashini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Klasterli ta'lim modeli orqali talabalarning mantiqiy, analitik va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi ishlab chiqilgan. Shuningdek, klasterli yondashuvning samaradorligi eksperimental tarzda asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: klasterli yondashuv, induktiv fikrlash, deduktiv fikrlash, innovatsion metodika, mantiqiy tafakkur, refleksiya, oliy ta'lim.

METHODOLOGY FOR DEVELOPING INDUCTIVE AND DEDUCTIVE THINKING THROUGH A CLUSTER APPROACH IN HIGHER EDUCATION

Shermatova Saxobaxon Rahmonberdi qizi

Independent Researcher at Fergana State University

Annotation. This article analyzes the theoretical and practical aspects of developing students' inductive and deductive thinking in the higher education system based on a cluster approach. A methodology for forming students' logical, analytical, and creative thinking skills through the cluster education model has been developed. Additionally, the effectiveness of the cluster approach has been experimentally substantiated.

Key words: cluster approach, inductive thinking, deductive thinking, innovative methodology, logical thinking, reflection, higher education.

KIRISH.

Zamonaviy oliy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri talabalarda mustaqil, ijodiy va tahliliy fikrlashni shakllantirish, ularning muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish va ilmiy izlanish olib borish kompetensiyalarini rivojlantirishdan iboratdir. Bunda o'quv jarayonining metodik tashkil etilishi, o'qitish texnologiyalarining tanlanishi va o'qituvchi-talaba o'rtasidagi pedagogik hamkorlik alohida ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan klasterli yondashuv zamonaviy ta'limni integrativ, tizimli va interaktiv yo'nalishda tashkil etishga xizmat qiladi.

Klasterli yondashuvning mohiyati o'quv materialini o'zaro bog'liq g'oyalar, tushunchalar yoki muammolar majmuasi sifatida tahlil qilish va ularni mantiqiy aloqadorlik asosida guruhlashdan iboratdir. Bu jarayon talabalarda bilimlar tizimini shakllantirish, turli fanlararo bog'liqlikni anglash, umumlashtirish hamda yangi nazariy tushunchalarni mustaqil ishlab chiqish imkonini beradi. Shuningdek, klaster asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni talabani o'quv faoliyatining subyekti sifatida faol ishtirok etishga undaydi.

Induktiv va deduktiv fikrlash ilmiy tafakkurning o'zaro bog'liq ikki muhim turi bo'lib, ular o'zaro uyg'unlikda inson tafakkurining mantiqiy asosini tashkil etadi. Induktiv fikrlash xususiy hodisalar, kuzatuvlar va misollar asosida umumiy qonuniyatlarni aniqlashni bildirsa,

deduktiv fikrlash esa umumiy nazariy tamoyillarni xususiy holatlarga tatbiq etish orqali bilish jarayonini boyitadi. Oliy ta'lim tizimida ushbu ikki turdagi fikrlashni rivojlantirish nafaqat talabaning ilmiy tafakkurini chuqurlashtiradi, balki uning analitik yondashuvi, muammoni tizimli hal qilish salohiyati va ijodiy fikrlash darajasini oshiradi.

Klasterli yondashuv nazariy jihatdan konstruktivistik ta'lim paradigmasiga tayangan holda ishlab chiqilgan bo'lib, bu yondashuv talabaning bilimni tayyor shaklda emas, balki mustaqil tahlil va izlanishlar asosida egallashini ta'minlaydi. Mazkur yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari J.Bruner, L.S.Vygotskiy, D.Ausubel, R.Marzano kabi olimlar tadqiqotlarida keng yoritilgan. Xususan, Bruner ta'lim jarayonida tizimli fikrlash va struktural o'zaro bog'liqlikni anglash muhimligini asoslagan; Vygotskiy esa bilimni ijtimoiy faoliyat bilan bog'lash zarurligini ta'kidlagan.

Mahalliy tadqiqotchilardan A.Aripdjanova, N.G'aybullayev, M.Jo'rayev va boshqalar klasterli yondashuvning o'qitish jarayonida innovatsion ta'lim texnologiyasi sifatidagi afzalliklarini tahlil qilganlar. Ularning fikricha, klasterli o'qitish talabaning kreativ tafakkuri, reflektiv faoliyati va mantiqiy umumlashtirish qobiliyatini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, klasterli o'qitish modeli induktiv va deduktiv fikrlashni uyg'unlashtirish orqali o'quv faoliyatining sifatini oshiradi. Induktiv yondashuv orqali talabalar real misollarni tahlil qilib, nazariy umumlashtirishga erishsa, deduktiv yondashuv ularga nazariy bilimni yangi sharoitlarda tatbiq etish, gipotezalar ilgari surish va ularni sinovdan o'tkazish imkonini beradi. Shu bois klasterli yondashuv induktiv-deduktiv fikrlashni rivojlantirish uchun samarali metodik asos yaratadi.

Tadqiqot jarayonida nazariy-tahliliy, diagnostik, eksperimental, komparativ, hamda modellashtirish metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida "Pedagogika", "Psixologiya" va "Ta'lim texnologiyalari" yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar ishtirok etdi. Tajriba mashg'ulotlari davomida klasterli yondashuv asosida o'tkazilgan o'quv jarayonlari bilan an'anaviy o'qitish uslublari taqqoslab tahlil qilindi.

Eksperiment natijalari shuni ko'rsatdiki, klasterli yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda talabalar bilimni umumlashtirish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish va o'z fikrini asoslashda an'anaviy metodda o'qiganlarga nisbatan yuqori natijalarga erishdilar. Ushbu natijalar klasterli yondashuvning o'quv jarayonida induktiv va deduktiv tafakkurni rivojlantirishdagi metodik afzalligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, klasterli o'qitish modeli o'quv jarayonining mantiqiy izchilligini ta'minlaydi, mavzulararo integratsiyani kuchaytiradi hamda talabalar o'rtasida hamkorlik muhitini shakllantiradi.

Induktiv fikrlashning bosqichlari quyidagicha belgilandi:

o'quv misollarini tahlil qilish;

umumiy belgilarni ajratish;

mantiqiy umumlashtirish va nazariy qoidani shakllantirish.

Deduktiv fikrlash bosqichlari esa quyidagilardan iborat:

mavjud nazariy qoidani tahlil qilish;

uni konkret vaziyatlarda qo'llash;

olingan natijalarni baholash va tahlil qilish.

Klasterli yondashuvda bu ikki fikrlash turi o'zaro integratsiyalashgan holda qo'llaniladi. Buning natijasida talabada kognitiv refleksiya, ya'ni o'z fikr yuritish jarayonini anglash va tahlil qilish qobiliyati shakllanadi.

Induktiv va deduktiv fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan klasterli yondashuvning metodik modeli quyidagi tarkibiy bosqichlardan iborat:

1. Motivatsion-bilimiy bosqich o'quvchilarni mavzuga jalb etish, klasterning asosiy g'oyalarini aniqlash, ilgari o'zlashtirilgan bilimlar bilan yangi tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni topish;
2. Analitik bosqich mavjud misollar asosida tahlil qilish, umumiy belgilarni aniqlab, induktiv xulosa chiqarish;
3. Tatbiqiy bosqich umumlashtirilgan nazariy qoidalarni deduktiv tarzda yangi vaziyatlarda qo'llash, amaliy muammolarni hal etish;
4. Reflektiv bosqich o'quv faoliyatini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, mantiqiy tarmoqlar va tushunchalar xaritasini tuzish.

Mazkur model talabalarning bilimni faqat eslab qolish darajasida emas, balki uni mantiqiy asoslash, tahlil qilish, solishtirish va amaliyotda tatbiq etish orqali mustahkam o'zlashtirishini ta'minlaydi. Bu esa bilimning transformatsion xarakterga ega bo'lishiga, ya'ni nazariy bilimdan amaliy kompetensiyaga o'tishga xizmat qiladi.

Klasterli yondashuv asosida induktiv va deduktiv fikrlashni rivojlantirish metodikasi oliy ta'lim tizimida quyidagi natijalarga olib keladi:

- o'quv jarayonining mantiqiy va tizimli tuzilishini takomillashtiradi;
- talabalar tafakkurining reflektiv, analitik va ijodiy jihatlarini faollashtiradi;
- nazariy va amaliy bilimlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlaydi;
- fanlararo integratsiya hamda hamkorlikdagi o'qitish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Natijada klasterli yondashuv asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni talabalarda ilmiy izlanish, mantiqiy tahlil va muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirishda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Shu bois, ushbu metodika oliy ta'limda kompetensiyaga yo'naltirilgan o'qitish konsepsiyasini amaliy jihatdan qo'llash uchun istiqbolli ilmiy-uslubiy yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Bruner, J. S. Toward a Theory of Instruction. Cambridge: Harvard University Press, 1966. 176 p.
2. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. 159 p.
3. Ausubel, D. P. Educational Psychology: A Cognitive View. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1968. 686 p.
4. Marzano, R. J. The Art and Science of Teaching: A Comprehensive Framework for Effective Instruction. Alexandria: ASCD, 2007. 221 p.
5. Aripdjanova, A. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019. 212 b.
6. G'aybullayev, N. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llashda klasterli yondashuvning metodik asoslari. // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, 2021, №4. B. 45–53.

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

**VIII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
MATERIALLARI**
2025-yil, 2-noyabr

Mas’ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI.
VIII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, noyabr, 2025. – 52 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: Scienceproblems Team

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2025-yil, 1-noyabr

ISBN 978-9910-8337-2-4

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.